

KÖNYVTÁRI LEVELEZŐ / LAP

Az Informatikai és Könyvtári Szövetség hír- és levelezőlapja

Megkezdte működését
a Magyar Digitális
Képkönyvtár
írásunk a 7. oldalon

Tartalom

Műhely

- Beszélgetés Skaliczki Judittal könyvtárosokról, könyvtárakról
(Fülöp Ágnes) 3
- A Magyar Digitális Képkönyvtár projekt (MDK)
(Bánkeszi Katalin – Dávid Adrienne – Moldován István) 7

Napló

- A Magyar Könyvtárosok Egyesülete 2009. május 7-ei küldöttközgyűlése (Villám Judit) 13
- Csontos János (1846–1918). Emlékezés és kamarakiállítás az Országos Széchényi
Könyvtárban (Pákozdi Éva Szilvia – Szőnyi Éva) 15
- „Gyere Gyuri Györbe... (Greber György) 19
- Könyvtárosok világnapja Nyíregyházán (Pásztor Zoltánné) 20
- Könyvtárak nyomtatott és elektronikus kiadványai. Beszámoló
a vállalati könyvtárosok 7. műhelybeszélgetéséről (Kóródy Judit) 24

IKSZ-hírek

- Beszámoló az Informatikai és Könyvtári Szövetség tavaszi közgyűléséről
(Csulákné Angyal Katalin) 25

Közhírré tétetik

- Száz év a miskolci Ferenczi B. Könyvkereskedésben (Prókai Margit) 27

Iskolai könyvtárosok írják

- Tanulmányút könyvtárostanároknak – Szegedre (Hock Zsuzsanna) 30
- Szakmai kirándulás Szegeden 2009. május 15-én (H. Gruber Éva) 30

Külhomból jelentjük

- Római vakáció(m) III. Egy könyvtáros (netes) kalandjai Rómában (Balogh Mihály) 31

Szemle

- Művelődéspolitika a reformkori Erdélyben (Mezey László Miklós) 35
- Forgatni érdemes. Forgató ★ könyv! (Siró Judit) 37

Tudjon róla!

- A népmese napja 38
- Eseménynaptár 2009 39

Beszélgetés Skaliczki Judittal könyvtárosokról, könyvtárakról

♣ Fülöp Ágnes

Skaliczki Judittal, az Oktatási és Kulturális Minisztérium főosztályvezető-helyettesével, a Könyvtári Osztály vezetőjével beszélgetünk a könyvtárak körében várható változásokról.

– Ma, ebben a bizonytalan világban, mi a legfontosabb a könyvtárak életében?

Azt gondolom már több éve, hogy a könyvtáros személye. Erről meg vagyok győződve. A feltétlenül szükséges, egyre korszerűbb szakmai ismeretek mellett nagyon fölértékelődtek a kompetenciák. Ma az, aki nem együttműködő, aki nem nézi a közös célt, aki nem bizalommal dolgozik a másikkal, nem hisz a munkája értelmében és a munkatársában, nem tud eredményt elérni. Ezek megléte ma az egyik legfontosabb követelmény mind a könyvtárban dolgozók, mind a minisztériumi munkatársak szempontjából. Nagyon nehéz periódusban élünk, napi gondok közepette. Gazdasági válság van Magyarországon, Európában és az egész világon, ami Magyarországon ráadásul egy rossz helyzetben lévő gazdaságot ért el. Erről sokan megfélemeznek, amikor azt kérdezik, hogy mikor lesz pénz amúgy valami teljesen jogos elképzelésre, tevékenységre. Nem tudhatjuk, én nem tudom. A mindennapok tehát nem könnyűek, de sok de van...

– Eközben lezárultak, illetve folyamatban vannak igen jelentős összegeket szétosztó pályázatok...

Igen, ebben a helyzetben történik valami hihetetlen dolog, az, hogy a könyvtárügybe bekerül egy 11 milliárdos fejlesztés. (Ebben nincs benne a digitalizációra fordítandó forrás.) Ebből 2 milliárd 100 milliót 104 könyvtár pályázat útján már elnyert. Ezt az ellentmondást nem könnyű feloldani. Ebben segítenek azok a kompetenciák is, amelyekről beszéltem. Hadd tegyem hozzá, hogy ha a szándék megvan, az együttműködést még akkor is időnként megnehezíti, hogy más nézőpontból látják a különböző helyen dolgozók az egyes kérdéseket. Másképp mi itt, a minisztériumban, és más szemszögből a napi gondokkal küzdő kollégák.

Néhány példát hadd említsek. Amikor több éve elkezdtük mondani, hogy a könyvtár közfeladatot lát el – és a Könyvtári Intézet akkreditált szakértői tanfolyamán is beszéltek erről –, sokan csak néztek rám, és unalom lengett a teremben. Most a státustörvény (a 2008. évi CV. törvény) lényege éppen az, hogy a közgyűjtemények aszerint lesznek finanszírozva, hogy mennyiben látnak el közfeladatot. Hiába kezdtünk ezzel évekkkel ezelőtt foglalkozni a minisztériumban, a könyvtárakat akkor még nem érdekelte ez a kérdés, mert ők még nem voltak érintettek. Így aztán hiába ismételttem, hogy erre föl kell készülni, nem készültek föl rá. Ugyanez történt régebben a stratégiai terv esetében. Ma már mindenki tudja, hogy nem lehet következetesen építkezni, egyetlen pályázatot sem lehet beadni úgy, hogy ne legyen ott az intézmény jövőképe, küldetése, stratégiai terve. Vagy beszéljünk a minőségről. Mit kellett küszködni azért, hogy ne néhány ember hóbortjának tekintsék a minőség kérdését a könyvtárban!

Tehát azt gondolom, hogy nagyon fontos arról beszélnünk, hogy minden területen együtt kell dolgoznunk. Bízom benne, hogy van hitele a könyvtári terület ágazati irányításának, hiszen kevésszer fordult elő az elmúlt tizenvalahány évben, hogy amit közösen, reálisan elterveztünk, ne valósult volna meg – hacsak a politika közbe nem szólt. Ami persze bármikor bekövetkezhetett és be is következhet. De ha tehetjük, akkor azon az úton mentünk, amit kijelöltünk és a szakmával is megvitattunk, és ez nagyon fontos. Azért hangsúlyozom ezt, mert a nehéz helyzetekben felértékelődnek az emberi kvalitások. Ha nem tudnak kialakítani jó közösségeket egy könyvtárban, egy munkahelyen, akkor az a könyvtár, az a terület nem jut ötről hatra.

Most nézzük, mi előtt állunk jelenleg. Említettem már a közfeladatot, amiről – többek között – a státustörvény rendelkezik, és ami felveti a közintézet és a közintézmény közötti választási lehetőséget, amennyiben a szaktörvény módosítása majd erre lehetőséget ad. A törvény úgy rendelkezik, hogy minden költségvetési intézmény közszolgáltató közintézmény. Azért hangsúlyozom, hogy költségvetési, mert ebből automatikusan kiesnek az iskolai könyvtárak, hiszen azok nem önálló költségvetési intézmények, hanem az iskola az, és kiesnek a felsőoktatási könyvtárak.

– *Mi lesz a nem önállóan működő intézményekkel, mint a Könyvtári Intézet?*

A közszolgáltató közintézmények lehetnek önállóan működők és nem önállóan működők. Közintézet viszont csak az lehet, ami önállóan működik és gazdálkodik, és meglehetősen magas bevétele van. Most automatikusan minden könyvtár közintézménynek van besorolva. Majd a szaktörvényben, tehát az 1997. évi CXL. törvény módosításával kell megtalálnunk azt a módot, hogy felsoroljuk, hogy azok a kiemelt intézmények, amelyek nemzeti feladatot látnak el, mint az Országos Széchényi Könyvtár (OSZK), vagy meghatározó országos feladatot, mint az országos szakkönyvtárak, vagy országos feladatrendszerben részt vesznek, mint a megyei könyvtárak az Országos Dokumentumellátási Rendszerben (ODR), ugyanakkor megfelelnek a státustörvényben leírt államháztartási követelményeknek is, azok közintézetek lehessenek. E könyvtárak előtt szeretnénk megnyitni azt az utat, hogy ha ők a fenntartóval együtt úgy döntenek, hogy a közintézeté válás feltételeit teljesítik, akkor azzá válhassanak.

– *Nagyon leegyszerűsítve mi a különbség a kettő között?*

A közintézet nem nagyobb presztízsű, mint a közintézmény, csak több gazdasági lehetősége van, többek között azért is, mert van jelentős bevétele. Egy közintézmény bevétele nem haladja meg a fenntartói támogatás 10%-át. Amely intézményé ezt meghaladja, mert magas a beiratkozási díj, mert sok másolatot készít, mert egyéb szolgáltatásaiból van bevétele, az gondolkodhat egyáltalán azon, hogy közintézet legyen. És amennyiben közintézet lesz, nem a presztízse nő, csak egyfajta szabadabb gazdálkodásra lesz lehetősége a humán erőforrással és a pénzekkel.

Miután ma még nem készült el a teljes szabályozás, nem tudjuk pontosan, hogy ez mit fog jelenteni. Hogy érdemben milyen különbségek lesznek a közintézet és a közintézmény között, a törvény alapján még nem lehet megmondani, majd a követő jogszabályok fogják pontosítani. A minisztérium szakmai kötelessége az volt, és mi ezt megtettük, hogy előkészítettük ezt a lehetőséget, amit majd a politika továbbvihet.

A státustörvénynek az is a célja, hogy a közszolgáltatásban teljesítményalapú munkavégzés legyen. Hogy tudjuk, az állam tulajdonképpen mit finanszíroz, hogy ez a finanszírozás hatékony-e, és hogy

a végén kiderüljön, megéri-e. Ez európai trend, amit a státustörvény előkészít.

A könyvtáraknak most azt kell egyértelműsíteniük, hogy nélkülözhetetlen közfeladatot látnak el, hogy a könyvtárban lévő információ, dokumentum, a megszervezett szolgáltatások nélkül a társadalom nem tudja ellátni a feladatát, nem beszélhetünk tudásalapú társadalomról, nincs innováció és kreativitás. Természetesen ehhez ennek megfelelő könyvtárosok és megfelelő könyvtári környezet szükséges. Már dolgozunk a Könyvtári Minőségfejlesztés 21 munkacsoporttal azon a kritériumrendszeren, ami meghatározza ezeket a feltételeket, annak a mérési technikáin, hogy kimutathassuk, mennyire hasznos a könyvtári tevékenység.

– *Hogyan lehet mindezt felkészíteni a könyvtárosokat?*

Miután – s erről már beszéltem – most különösen fontos a könyvtáros személyisége, nagyon lényegesnek tartom a 2000-ben elindított akkreditált tanfolyamokat, amelyek az ismeretek széles spektrumát ölelik át, az egészen konkrét szakmai ismereteket nyújtó adatbázis-kezelési ismeretektől a személyiségfejlesztési tanfolyamig. Tehát valóban megvan a lehetőség arra, hogy bárki az intézménye szükségletei és a saját elképzelései alapján kiválaszthassa és elvégezhesse a neki legmegfelelőbb továbbképzést. Sokat várok attól, hogy a TÁMOP pályázatai erre majd bőséges lehetőséget kínálnak, több szempontból is. Egyrészt, lehetőség lesz arra, hogy az intézmények akkreditáltassák magukat, azaz a képző intézményt, másrészt, hogy indítani tudjanak tanfolyamokat, harmadrészt, hogy ezekre könyvtárosokat küldhessenek.

– *Talán ideje, hogy beszéljünk mindezen elképzelések alapjáról, a könyvtári terület stratégiájáról is.*

Szóltam már gondokról, lehetőségekről, most hadd beszéljek valami egyértelműen jóról is. Ez pedig az, hogy sikerült a könyvtárakban rendszeres, tervszerű fejlesztést végrehajtani. Természetesen csak ott, ahol elindultak a közös úton, tehát legalább nagy vonalakban ugyanazt a fajta fejlesztést kívánják megvalósítani, amit országosan. Ezt azért hangsúlyozom, mert az országos fejlesztéshez tudunk pénzt szerezni, és ha összeadódnak a források, akkor sokkal többet lehet elérni. Nyilvánvalóan azért szoktak az európai országokban országos stratégiákhoz kapcsolódni és annak a lebontását megvalósítani a saját könyvtárukban,

mert akkor van lehetőség a külső források bevonására, ugyanis a központi pályázatokat (például a Nemzeti Kulturális Alap pályázatait) az országos stratégia céljaira írjuk, írják ki.

Talán közismert, hogy most éppen a harmadik stratégiai ciklusunkban járunk. A könyvtári törvényben annak idején szerepelt a kistelepülések könyvtári ellátásának kérdése, a mozgókönyvtári ellátás lehetősége. Aztán elkészült egy koncepció is, ami nagyon jó dolog, de hogy pénz is legyen hozzá, az legalább annyira fontos volt. 2005-ben nyílt meg a lehetőség a megvalósításra. Ez azért nagyon izgalmas, mert miközben arról beszélünk, hogy nincs pénz, aközben ha egy pénzügyminisztériumi szakember most összeadná a 2009. évi központi finanszírozási forrásokat, akkor azt mondaná, hogy nem is annyira kevés ez az összeg.

Az alábbi látná:

- az érdekeltség-növelő támogatás: 217 260 000,
- a hozzákapcsolódó felzárkóztató pályázati pénz: 24 140 000,
- az ODR-támogatás: 120 000 000,
- adatbázis-előfizetés (EBSCO): 68 000 000,
- közgyűjteményi és közművelődési normatív támogatás (1061/fő),
- megyei normatív támogatás (1217/fő),
- a mozgókönyvtári: 1 180 000/könyvtári szolgáltató hely.

A normatív támogatás persze nagyon kevés az önkormányzat számára, csak abból nem tudja fenntartani a szolgáltatást, de összeadva a többi forrással, aránylag tekintélyes összeg jön ki. Azzal soha nem tudok érvelni, hogy nincs pénz, mert ez így nem igaz.

Visszatérve a stratégiára: azt gondolom, hogy most, a harmadik stratégiai ciklusban, a Portál programban megvalósulhat az, amit a különböző stratégiákban már előkészítettünk. Például az ODR és a MOKKA szolgáltatásainak fejlesztése, a központi szolgáltatások közös keresőfelületének kialakítása, a web2-es szolgáltatások országossá tétele, a szolgáltatások elérhetősége a könyvtári nyitvatartási időtől és a könyvtár helyétől függetlenül stb., tehát mindaz, amit közösen megfogalmaztunk. (A többes számot azért hangsúlyozom, mert egyéves egyeztetés volt a szakmával.) Ezeket a célokat most össze tudtuk kapcsolni a TIOP-os és TÁMOP-os fejlesztésekkel. A legnagyobb innováció most a könyvtári területen ez. Mindehhez az is kellett, hogy felismertük: új lehetőségek után kell nézni, mert nagyívű országos fejlesztés egyhamar

hazai pénzből nem lesz. (Azt nem mondhatom, hogy semmi sem valósul meg hazai finanszírozási forrásokból, mert közben épültek korszerű, szép könyvtárépületek, és a mozgókönyvtári normatívának köszönhetően jelentős könyvtári ellátási fejlesztés indult be 2005 óta.) A Portál program megvalósítására viszont milliárdokat tudtunk bevonni a könyvtári területre. Ez óriási dolog.

A TIOP 1. 2. 3.-ra, amire eredetileg 1 milliárd 200 millió volt kiírva, beérkezett 84 pályázat, aminek a jelentős része jó volt. Nehézséget okozott, hogy a pályázatokat elbíráló szakértők között nem voltak könyvtárosok, hiszen ha lettek volna, az ő intézményük nem pályázhatott volna. Ezeknél az EU-pénzekből támogatott pályázatoknál nagyon szigorúan veszik az összeférhetetlenségi szabályokat, és a könyvtári terület igazi szakértői természetesen a könyvtárakban dolgoznak. Ha például az Országos Széchényi Könyvtár bármelyik munkatársa részt vett volna az elbírálásban, az kizárta volna a nemzeti könyvtárt a pályázás lehetőségéből.

A bírálat több lépcsős, előértékeléssel kezdődik. Ennek során a felkért szakemberek pontozzák a pályázatokat, és ha két értékelés között 20 pontos vagy annál nagyobb az eltérés, akkor a pályázat automatikusan visszakerül előértékelésre. A bírálóbizottság maga is felállíthat szabályokat, hogy esetleg már kisebb eltérésnél új véleményt kér. Én mindig abban reménykedtem, hogy egy újabb körben jobb helyre kerülhet az adott pályázat, de nem mindig így történt. Volt olyan is, hogy egy pályázat rosszabb helyre került, mert nem mondott ellent egymásnak a két előértékelő véleménye. Ők természetesen nem ismerik egymás értékelését. Olyan is előfordult, hogy a bírálóbizottság még ezt a második véleményt sem fogadta el, akkor maga a bizottság újraértékelte a pályázatot. Részt vettem a bírálóbizottság munkájában is, és tudtam, hogy milyen komoly célok vannak egy-egy pályázat mögött még akkor is, ha esetleg a benyújtott anyag ezt nem tükrözi kellőképpen, ezért nem kevés könyvtár pályázatát háromszor is értékeltük.

Végül az első körbe 18 pályázat került be először. Igen ám, de a beadottakhoz képest ez a szám nagyon kicsi volt. A Nemzeti Fejlesztési Ügynökség munkatársaival kiépített jó kapcsolatnak is köszönhetően sikerült előrehozni a 2011 és 2013 közötti forrást, 900 millió forintot (a beérkezett igény több mint 3 milliárd forint volt), így ezzel az eredeti összeget megemelve, 2 milliárd 100 millió fo-

rintig lehetett kielégíteni a pályázói igényeket. Tehát 18 nyertes helyett 33 lett, és az 1 395 000 Ft megnövekedett 2 100 000 Ft-ra. *Mivel konzorciumok pályáztak, ez a 33-as szám valójában 204 könyvtárat jelent. 12 megyei, 103 városi könyvtár van köztük, 3 nagyközségi, 59 községi és 8 felsőoktatási, a többi pedig egyházi, múzeumi, orvosi stb., tehát nagyon széles a könyvtárak palettája.*

Most kezdődik a következő kör, a 2009. évi, amelyben 550 millió forintra lehet pályázni.

A teljes keret 7 milliárd 273 millió. (A teljes keret a 2007 és 2013 között felhasználható összeget jelenti.)

Azután jön a TÁMOP 3. 2. 4., ahol az első ütemre van 2 milliárd, a második ütemre több mint 3 milliárd. Azért beszélek erről ilyen sokat, mert ebből kell elvégeznünk az országos és a helyi szolgáltatásfejlesztést, de nyilván ahhoz is kell a pénz, hogy itt profi megvalósíthatósági tervek legyenek. Úgy történik a fejlesztés, hogy a nagy országos könyvtárak közül azok, ahol az ODR és a MOKKA fejlesztése történik, valamint a Könyvtári Intézet és az OPKM (Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum), amelyet az olvasásfejlesztéssel bízunk meg, két feladatra pályázhatnak: az adott cél megvalósíthatósági tanulmányára és utána magára a megvalósításra. A közbeszerzés útján kiválasztott cégek által készített megvalósíthatósági tanulmány alapján fog eldőlni, hogy az a cél pontosan hogyan érhető el.

Van egy kitűzött cél, hogy például felhasználóként a könyvtárak honlapján választhassak, hogy szerzői jogdíjas műről is kérek-e másolatot, hogy kártyával fizethessek, hogy otthonról bármit elintézhessenek az adott könyvtáron keresztül. Ez a cél. Hogy ezt miképpen kell megvalósítani, azt, akárhány könyvtárost hívnék ide, akkor sem tudnák megmondani. Ehhez kell a megvalósíthatósági tanulmány. A pályázatra nyilván jelentkezni fognak különböző rendszerszervező cégek, de itt nagyon komoly pénzekről van szó, ezért kell a közbeszerzési eljárás.

– *Tehát a minisztérium határozza meg a célokat, a forrást és a megvalósítás elvárt végeredményét, a mikéntről pedig a megvalósíthatósági tanulmányok alapján döntenek.*

Igen, ennyit szerettem volna elmondani a TIOP-ról és a TÁMOP-ról, és akkor már csak egy dolog maradt, amiről feltétlenül beszélnünk kellene: a minőség. Elkészült az a törvénytervezet, amelyben

a minősített könyvtár kritériumait, illetve a minőségi díj elnyerésének módját határoztuk meg, ebben nagy szerepe volt a Minőség 21 Munkabizottságnak. Most már csak az a kérdés, hogy az Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium ad-e felhatalmazást arra, hogy ezt a CXL. törvény vagy a díjakról szóló törvény módosításával fogadja el a parlament.

– *Ebben milyen szerep jut a könyvtáraknak?*

Lesz egy könyvtári önértékelési modell, és amelyik intézmény megfelel a kritériumoknak, az minősített könyvtár lesz. A minősített könyvtárak száma tehát nem korlátozott, de minőségi díjból minden évben egyet lehet majd elnyerni. Amikor eldől, hogy melyik jogszabály módosításával lehet ezt törvénybe emelni, akkor véglegesül a tervezet, és akkor kerülhet társadalmi egyeztetésre.

Még egy fontos dolgot meg kell említenem. A Nagy KUL-TÚRA projektet, amiben eddig csak múzeumok szerepeltek, most kiterjesztettük a könyvtárakra is. Ez innováció a könyvtári területen, és szeretnénk, ha azok a könyvtárak, amelyek ezt vállalják, ugyanolyan turisztikai látogatottságnak örvendenének, mint a múzeumok. Természetesen nem akarunk és nem tudunk versenyezni a múzeumi kiállításokkal, de jó dolog, hogy meg lehet tekinteni egy könyvtárat turistaként is, nem csak felhasználóként, és mindez természetesen nem a már eddig is sok turistát vonzó műemlék könyvtárakra vonatkozik csupán.

Ezen kívül az OSZK-ban megvalósult a tavalyi pályázati pénzből, a reneszánsz év keretében, a Magyar Digitális Képkönyvtár (MDK) projekt. Ez az első mintája annak, hogy könyvtári közvetítéssel a különböző értékek hogyan juthatnak el a legszélesebb körökig. Ez olyan, európai mértékkel mérve is fontos állomása a hazai könyvtári digitalizálásnak, ami feljogosít minket arra, hogy megnyugodva nézhessünk a nagy országos digitalizációs projekt elé.

Nekem személy szerint pedig hatalmas öröm, hogy a TIOP-ban nyert egy olyan pályázat, amely könyvtárbusz beszerzéséről és működtetéséről szólt. Tehát meglesz Magyarországon az első könyvtárbusz. Ez azért is különösen fontos, mert húsznál több, főként romák lakta település ellátását tervezik vele.

– *Köszönöm a beszélgetést, és sok hasonló örömet kívánok a továbbiakra!*